

Systemaattisesti liikkuvuudesta

KELLERMAN, AHARON (2006). *Personal mobilities*. 212 s. Routledge, London.

Yli kaksi vuosikymmentä tietoliikennettä, tietoverkkoja ja informaatiovirtoja tutkinut Haifan yliopiston kulttuurimaantieteen emeritusprofessori Aharon Kellerman on laajentanut aihepiirinsä koskemaan liikkuvuutta (*mobility*), yhteiskuntatieteellisen teknologiatutkimuksen muotikäsitettä. Liikkuvuudella kuvataan uuden teknologian aiheuttamia yhteiskunnallisia muutoksia. Se on kattokäsite, joka yhdistää liikkumisen, liikenteen, tavara- virrat sekä viestintä- ja tietojärjestelmien tekniikat.

Arvosteltava teos sisältää Kellermanin aiempien kirjojen (1993, 2002) tavoin laajoja systemaattisia analyysejä. Johdantoa seuraa yhdeksän pääkappaletta, jotka käsitte-

levät suuria kokonaisuuksia. Yksisanaiset otsakkeet ulottuvat yksilöistä, yhteiskuntaan, valtioihin, paikkoihin, kaupunkeihin ja ilmailuun. Kirja päättyy keskustelevaan yhteenvetoon ”henkilökohtaisesta liikkuvuudesta”. Sisältöön nähden otsikot ovat liian laajoja; sisällysluettelo ei anna kirjasta kunnon käsitystä.

Liikkuvuus yhdistää useita tutkimusaloja. Se tarkoittaa yksilöiden liikkumista paikasta toiseen tai tavara- ja tietovirtoja eli logistiikkaa. Tietoliikennekin on tärkeä osa liikkuvuutta. Aihepiiri on haastavan laaja. Kirjoittaja määrittelee neljä henkilökohtaisen liikkuvuuden pääulottuvuutta, jotka muodostavat kirjan rungon. Nämä ovat yksilöt ja yhteisöt, paikat ja tilat, teknologia sekä ihmisen toiminta.

Yksilöitä ja yhteisöjä tarkastellessaan Kellerman lähtee liikkeelle ihmisen perustarpeesta liikkuu. Siirtymä paikasta toiseen on tarvelähtöistä. Tarpeet puolestaan määräytyvät tilannekohtaisesti. Hän näkee liikkeen ja pysyvyyden välillä jännitteen. Paikkoja analysoiva kappale on humanistismaantieteellisesti painottunut ja perustuu pitkälti Edward Relphin ja Yi-Fu Tuanin luomiin käsitteisiin.

Empiirinen osio on toisenlainen kuin odotin käsitteellisen keskustelun perusteella. Kellerman esittelee aikasarjoina puhelinten ja autojen yleistymistä Pohjois-Amerikassa ja Euroopassa. Yksittäistapaukseksi hän nostaa kotimaansa Israelin. Esimerkkien valintaperusteet jäävät keveiksi. Erilaisten tekniikoiden yleistymisen ajalliset erot esittelevät kuitenkin mielenkiintoisesti laitteiden arkipäiväistymistä. Tulokset painottavat historiallista kehitystä ja sisältävät monia poliittisen maantieteen kysymyksiä.

Teknologia on elimellinen osa liikkuvuutta, koska tämä toteutuu pääasiassa erilaisten tekniikoiden avulla. Kellerman tarkastelee teknologiaa yhteiskunnallisesta näkökulmasta ja kiinnittää erityistä huomiota etäisyyden käsitteeseen. Hän arvioi erityisesti ajallista etäisyyttä ja sen muutosta. Liikkuvuusteknologioiden yhteiskunnallisia sidoksia kirjoittaja analysoi kolmiluokkaisessa viitekehysessä, joka sisältää tekniikan kehittämisen (innovaatiot), rakenteiden luonnin (infrastruktuurit) ja laitteiden käytön.

Ihmisen toimintaa analysoivassa osiossa esitellään tieto- ja viestintätekniikoiden kehittämisestä johtuvia (arki)käytäntöjen muutoksia. Pääasiassa kaupunkitutkijoiden teknologiatutkimukseen. Ihmisen toiminnan erittely on teoksen vaikein osa, koska uusien teknologioiden vaikutus toimintatapoihin ei ole samanlaista kaikkialla. Tarpeet käyttää tietotekniikkaa vaihtelevat sekä alueellisesti että sosioekonomisesti. Kaupunkiympäristön valitsemisen aihepiirin esittelyn päätasoksi on mielestäni häilyvä ratkaisu. Liikkuvuutta on myös kaupunkien ulkopuolella.

Kellermanin tapa käsitellä aiheitaan on kaksijakoinen ja vastakohtia hakeva. Hän käyttää runsaasti käsitteellisiä vastakkainasetteluja luodessaan erilaisia luokituksia ja mallintaessaan liikkuvuutta. Teemojen päällekkäisyyden vuoksi yksittäisten tekijöiden erottaminen kokonaisuudesta on vaikeaa, mikä on teoksessa ongelmallista.

Teoksen vahvuutena ja samalla heikkoutena on sen laajuus. Parisataisivuisessa teoksessa pystytään vain raapaisemaan valtaisten ilmiöiden pintaa. Empiiriset esimerkit ovat tilastotietoja lähinnä länsimaista ja Aasiasta. Valtiokohtaisten aineistojen käyttö perustuu vertailukelpoisten tilastotietojen saatavuuteen ja konkretisoi teoksen globaalia ja samalla yleistä luonnetta.

Poikkitieteellisenä ja laajana yleistöksenä kirja on suunnattu ensisijaisesti tutkijoille. Teoreettisesta lähtökohdastaan johtuen sillä on vähäiset mahdollisuudet tukea käytännön sovelluksia Teos on melko raskaslukuihin ja temaattinen jäsenitys voisi olla parempi. Toisaalta kirjasta käy hyvin ilmi teknologian kehitystä seuraavien vaikutusten monimuotoisuus. Laaja lähdeluettelo auttaa asiasta kiinnostunutta saamaan runsaasti lisätietoja.

Kirja on mielestäni tervetullut avaus, joka tuo yhteiskuntatieteelliseen keskusteluun maantieteen käsitteistöön pohjautuvan näkökulman. Se on suositeltavaa luettavaa liikkuvuutta analysoiville tutkijoille sekä muille asian tuntijoille, jotka haluavat syventää tietoaan liikkuvuutta tarkastelevasta tutkimuksesta.

KIRJALLISUUS

- Kellerman, A. (1993). *Telecommunications and geography*. 230 s. Belhaven, London.
 Kellerman, A. (2002). *Internet on earth*. 265 s. Wiley, London.

TOMMI INKINEN
 Maantieteen laitos,
 Helsingin yliopisto